

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Дудник Євгенії Олександрівни на тему: «Епізоотична ситуація, діагностика та заходи стримування африканської чуми свиней в Сумській області» подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» та спеціальності 211 «Ветеринарна медицина»

Актуальність теми дисертації. Африканська чума свиней вважається однією із найнебезпечніших економічних загроз свинарству та спричиняє кризу з продукцією свинарства у країнах, де реєструють циркуляцію збудника. Захворювання характеризуються високою летальністю та контагіозністю, збудник - стійкістю у навколишньому середовищі, вірус африканської чуми поширюється контактно, трансмісивно, з контамінованими фомітами, тощо, що зумовлює економічну складову втрат від цієї хвороби. Науковці в багатьох країнах працюють над розробкою ефективних вакцин, проте на цей час шуканого аргументованого результату досягнуто не було.

Тобто, серед заходів щодо попередження виникнення захворювання пріоритетним залишаються моніторинг епізоотичної ситуації та підвищення рівня біологічної безпеки свинарських господарств.

Матеріали дисертаційної роботи є складовою частиною науково-дослідних робіт кафедри ветсанекспертизи, мікробіології, зоогієни та безпеки і якості продуктів тваринництва Сумського національного аграрного університету за темами: «Розробка та впровадження вітчизняних засобів профілактики та лікування заразних хвороб тварин та птиці на основі новітніх технологій» (011411005550, 2014-2019 рр.); «Прогнозування ризиків транскордонного занесення та поширення особливо небезпечних хвороб тварин та розробка науково обґрунтованих систем знезараження на основі інноваційних імпортозамінних високоефективних засобів» (№ держреєстрації 0115U001342, 2018–2023 рр.); «Моніторинг захворювань тварин та птиці, розроблення методів

і засобів контролю якості та безпечності продукції тваринництва, впровадження сучасних інноваційних технологій» (0120U100887, 2020–2025 рр.), проєкті ФАО «Підвищення обізнаності про африканську чуму свиней в Україні».

Метою досліджень було провести аналіз епізоотичної ситуації у Сумській області щодо АЧС і рівня біобезпеки у господарствах та розробити схему превентивних заходів щодо африканської чуми свиней в умовах воєнного стану.

Наукова новизна роботи полягає в отриманні нових даних стосовно епізоотичної ситуації щодо африканської чуми свиней та її впливу на стан галузі свинарства у Сумській області; детально розглянуто фактори впливу збройної агресії з боку РФ на епізоотичну ситуацію щодо АЧС; науково обґрунтовано систему ветеринарно-санітарних заходів проти африканської чуми свиней з урахуванням воєнного стану.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні сучасних знань щодо поширення АЧС та впливу військових дій на епізоотичну ситуацію.

Розроблено та запропоновано до використання у практиці ветеринарної медицини методичні рекомендації «Заходи моніторингу та недопущення африканської чуми свиней на територію свиногосподарств в умовах воєнного стану».

У Сумському лісовому господарстві запроваджено у виробництво розроблену схему ветеринарно-санітарних заходів з метою недопущення інфекційних хвороб в умовах воєнного стану.

Результати роботи впроваджені у освітній процес у Сумському національному аграрному університеті при викладанні дисципліни «Ветеринарна вірусологія» для студентів галузі 21 «Ветеринарна медицина» (спеціальність 211 «Ветеринарна медицина»).

Структура роботи, обґрунтованість та достовірність результатів досліджень, заключень та висновків дисертанта. Проаналізувавши матеріал дисертації, необхідно відмітити наступне: наукові положення, висновки та рекомендації дисертації обґрунтовані й узагальнені, випливають з результатів

досліджень. Дисертаційна робота викладена на 114 сторінках комп'ютерного тексту, містить 16 таблиць і 22 рисунки. Дисертація складається з анотації, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів досліджень, результатів власних досліджень, узагальнення результатів досліджень, висновків, списку використаних джерел, що включає 182 джерел, з них 144 латиницею та 9 додатків

Особистий внесок здобувача. Дисертантка провела аналіз літературних джерел та узагальнення отриманої інформації; провела збір та аналіз статистичної інформації; приймала участь у проведенні лабораторних досліджень - участь у проведенні державного моніторингу на АЧС та проекті ФАО «Підвищення обізнаності про африканську чуму свиней в Україні»; приймала участь у лабораторних та виробничих дослідженнях ефективності дезінфектантів. За участі керівника розроблено оновлену систему ветеринарно-санітарних заходів та висунуто ряд пропозицій виробництву.

У розділі 1 «Огляд літератури» дисертантка наводить достатню інформацію щодо збудника АЧС, наведено данні щодо поширення хвороби у світі, епізоотична характеристика хвороби, даних стосовно джерел та факторів передачі збудника, особливостей перебігу та клінічних ознак захворювання. Наведені дані стосовно методів і способів діагностики африканської чуми свиней, а також щодо заходів профілактики.

Розділ 2 «Матеріали і методи досліджень» дає уявлення про загальну схему досліду, здобувач наводить інформацію щодо методів і матеріалів, які були задіяні при виконання досліджень.

Розділ 3 «Результати власних досліджень». Даний розділ складається із 9 підрозділів і викладено на 45 сторінках друкованого тексту. В цьому розділі наведено власні результати дослідження автора стосовно епізоотичної ситуації африканської чуми свиней в Україні, охарактеризовано роль дикого кабана як резервуара збудника. Обґрунтована необхідність подальшого моніторингу циркуляції збудника з метою визначення стратегії заходів профілактики; також обґрунтовано доцільність використання альтернативних способів відбору проб від диких кабанів на кормових майданчиках в лісових господарствах (змиви з

поверхонь солонців, змиви з поверхонь годівниць, залишки вживаного корму, фекалії). Показано негативний вплив АЧС на кількість поголів'я свиней в промислових і присадибних господарствах у Сумській області. Наведено результати визначення протівірусної ефективності дезінфектантів «Дезсан» і «Бі-дез» та обґрунтування їх використання у виробничих приміщеннях для свиней. Отримані авторкою результати стали основою узагальнення у вигляді методичних рекомендацій.

В розділі 4 «Узагальнення, аналіз та обговорення отриманих результатів» дисертант узагальнює одержані результати експериментальних досліджень і аргументує отримані ним результати, порівнюючи їх з результатами досліджень інших авторів.

Апробація результатів досліджень, повнота їх викладення в опублікованих працях, достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків, рекомендацій.

Основні положення дисертації були обговорені й схвалені на:

- засіданнях вченої ради при факультеті ветеринарної медицини Сумського НАУ протягом 2019–2022 рр.;
- V Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції (15–16 жовтня, 2020 р. м. Полтава);
- Міжнародній науково-практичній конференції «Біобезпека, захист та благополуччя тварин» (27 травня 2021 р., м. Київ);
- Всеукраїнській науковій конференції студентів і аспірантів, присвяченій Міжнародному дню студента – (15–19 листопада 2021 р., м. Суми);

Основний зміст дисертаційної роботи опубліковано у 9 наукових працях, у тому числі 1 – у журналі, включеного до наукометричних баз даних Scopus, 4 – у наукових фахових виданнях України, 3 – у матеріалах конференцій, та 1 науково-методичні рекомендації.

Під час ознайомлення з текстом дисертації порушень академічної доброчесності не виявлено. Використання текстових запозичень без відповідних посилань на інформаційні джерела не зафіксовано.

Дискусійні положення й зауваження до дисертації. Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Дудник Є.О. вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та дискусійні питання:

1. В тексті роботи зустрічаються невдалі вирази.
2. Які особливості епізоотичної ситуації виявлені вами в Сумській області на відміну від інших регіонів України та інших тварин?
3. Як вплинуло зниження кількості свиней на перебіг/поширення АЧС?
4. Як ви вважаєте, чому, не зважаючи на об'єктивну ефективність, заходи підвищення рівня біобезпеки не запроваджуються у свинарських господарствах? Які можливості подолання проблеми?
5. Які ще неінвазійні способи відбору проб біоматеріалу від диких свиней існують?
6. Коротко наведіть данні про склад дезінфектантів, які ви досліджували? Який складник має віруліцидну дію?
7. Чи виникають під впливом антропогенного чинника стійкі до противірусних засобів дезінфекції штами вірусів (зокрема АЧС)?
8. Зупиніться більш детально на результатах, описаних у розділі «3.7 Зменшення біогенного впливу на бетон у приміщенні свинарника за рахунок використання дезінфікуючих засобів». Як ви оцінювали «негативний вплив агресивних хімічних сполук та навколишнього середовища на будівельні конструкції» за допомогою «термопрограмованої мас-спектрометрії»? Які результати ви отримали? Про що вони свідчать?

Відзначені недоліки не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, а поставлені запитання носять уточнюючий та дискусійний характер.

Висновок

Дисертаційна робота Дудник Євгенії Олександрівни на тему: «Епізоотична ситуація, діагностика та заходи стримування африканської чуми свиней в

Сумській області» оформлена згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», є завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам, що передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор є гідним присудження освітньо-наукового ступеня доктора філософії галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина».

Офіційний опонент,
доктор ветеринарних наук, професор,
професор кафедри епізоотології,
мікробіології і вірусології
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Валерій УШКАЛОВ

